

УДК 338.435:711.13(1-22)

Дворник Інна

аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

Анотація

У статті досліджено формування рівня доходів сільського населення під впливом диференціації заробітної плати, інфляції, купівельної спроможності. Представлено розрахунок індексів цін на сільськогосподарську продукцію за формулами Пааше, Ласпейреса та Фішера.

Ключові слова: доходи, інфляція, купівельна спроможність, індекс цін, сільське населення.

Рівень доходів населення залежить від його грошового вираження та рівня цін, який впливає на можливість придбати за ці гроші товари та послуги [1].

В Україні найбільшу частку в структурі сукупних ресурсів домогосподарств сільської місцевості займають грошові доходи (82,7%), а серед останніх переважає оплата праці (41,1%) [5]. Тому саме вона є одним із найважливіших факторів впливу на рівень доходів. Оцінимо індексним методом рівень заробітної плати сільського населення (рис. 1).

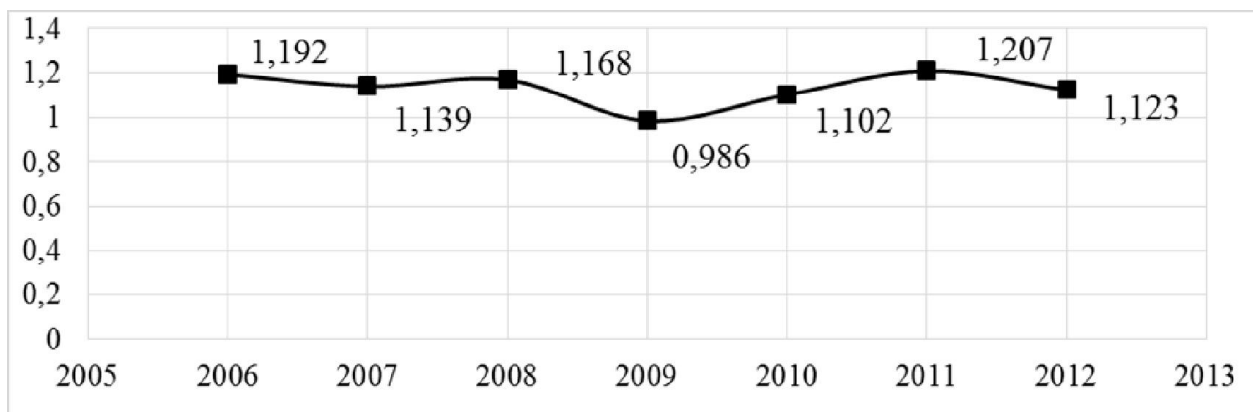

Рис. 1. Динаміка індексу рівня заробітної плати сільського населення [4]

З даних графіка видно, що рівень заробітної плати сільського населення у 2012 році зріс на 12,3%, що значно вище, ніж у кризовому 2009 році (-1,4%), проте нижчий, ніж у 2011 році (20,7%).

Оцінимо рівень доходів сільського населення, виходячи з впливу змін інфляції та купівельної спроможності, використовуючи індексний метод:

$$I_{pd} = I_{nd} \times I_{kc}, \quad (1)$$

де I_{pd} - індекс рівня доходів, I_{nd} - індекс номінальних доходів, I_{kc} - індекс купівельної спроможності.

Спочатку визначимо індекс купівельної спроможності звітного періоду:

$$I_{кс} = \frac{1}{I_{инф.}}, \quad (2)$$

де $I_{инф.}$ - індекс інфляції. [3]

Зобразимо графічно отримані дані (рис. 2).

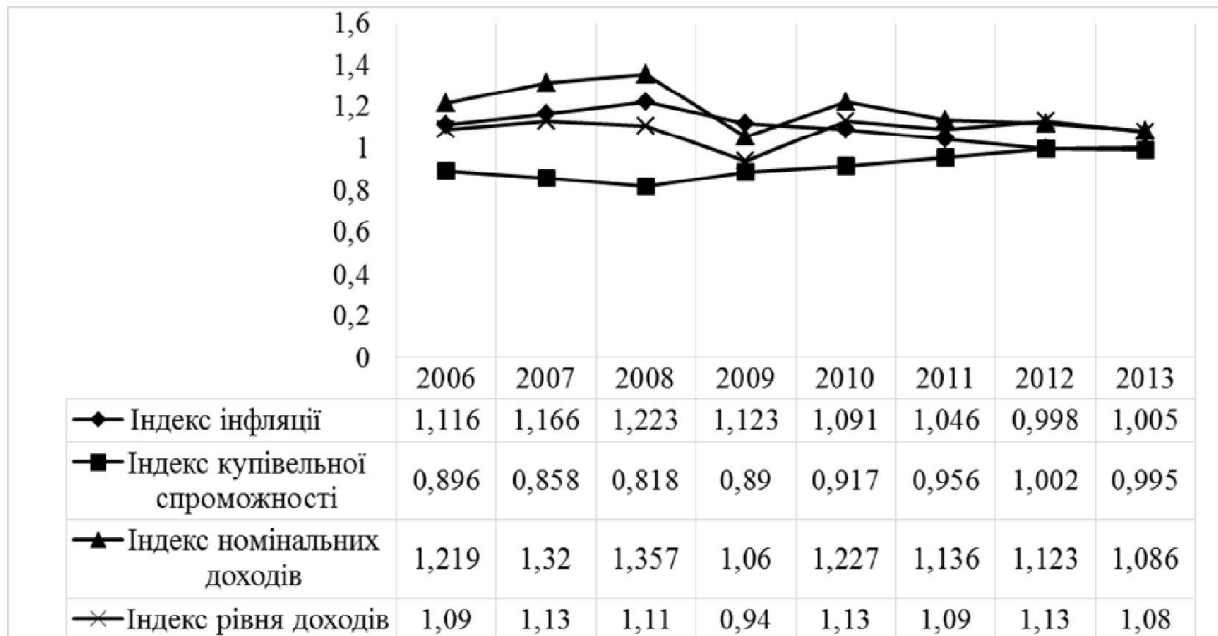

Рис. 2. Динаміка оцінки рівня доходів населення індексним методом [2]

Таким чином реально доходи сільського населення у 2013 році зросли на 8%. Аналізуючи їх динаміку, спостерігається залежність їх рівня від індексу купівельної спроможності та індексу інфляції. Так, у 2008 році індекс інфляції становив 1,223 (зростання), у той час як індекс купівельної спроможності обернено пропорційно знизився до 0,818. Одночасно різко зменшився й індекс номінальних доходів. Протягом 2012-2013 рр. спостерігається падіння індексу інфляції, що зумовило підвищення купівельної спроможності населення та індексу рівня доходів, порівняно з попередніми роками (2009 р. – 0,940).

На основі даних рис. 3 проаналізуємо динаміку індексів цін на окремі види товарів і послуг: спостерігається ситуація, що ціни на товари і послуги у 2009 році суттєво зменшилися, проте у 2010 році більша частина з них зросла. У 2013 році знову простежується падіння індексу цін, найбільш виразно це стосується сільськогосподарської продукції (на 2,9%).

Отже, динаміка рівня цін на окремі товари й послуги характеризується нерівномірністю. Державі потрібно контролювати ситуацію з метою недопущення спаду виробництва та падіння потужностей галузей за рахунок дотацій, цільових програм розвитку, зменшення податкового тиску, забезпечення державних гарантій.

Індекс цін на сільськогосподарську продукцію обчислюється за формулою Пааше. Індекс відображає зміну цін на основні види сільськогосподарської продукції, тобто показує, на скільки продукція у звітному періоді стала дорожче (дешевше), чим у базисному.

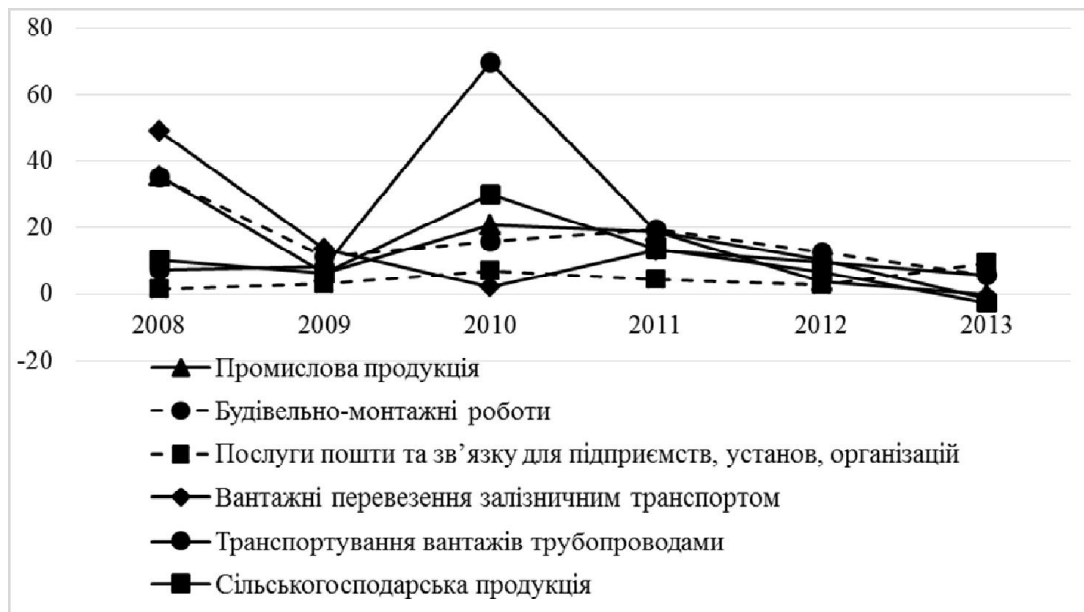

Рис. 3. Динаміка індексів цін на окремі види товарів і послуг [2]

Щоб визначити середню зміну вартісного обсягу продукції внаслідок зміни цін, слід взяти незмінним обсяг продукції. Тоді індекс цін буде мати вигляд:

$$I_{II} = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_1}, \quad (3)$$

де p_1 - ціни у звітному періоді, p_0 - ціни у базовому періоді, q_1 - обсяг виробництва у звітному періоді.

Індекс цін Ласпейреса показує, як змінився рівень цін упродовж певного проміжку часу, за умови що структура виробництва і споживання не змінилися. Він обчислюється:

$$I_{Л} = \frac{\sum p_1 q_0}{\sum p_0 q_0}, \quad (4)$$

де q_0 - обсяг виробництва в базисному періоді [3].

Методику обчислення подано на основі аналізу реалізації сільськогосподарської продукції за 2012-2013 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Дані для розрахунку індексів вартісного обсягу продукції і цін

Продукція	2011		2012		2013	
	q, тис. т.	p, грн./т	q, тис. т.	p, грн./т	q, тис. т.	p, грн./т
М'ясо	3031,8	11967,2	3120,9	13456,9	3379,6	12901,3
Молоко	11086,0	3041,6	11377,6	2662,2	11488,2	3364,0
Яйця, млн. шт.	18689,8	521500	19110,5	627000	19614,8	656700
Картопля	24247,7	2032,8	23250,2	1139,6	22258,6	1860,9
Зернові та зернобобові культури	56746,8	1374,2	46216,2	1547,1	63051,3	1299,8
Цукрові буряки	18740,5	516,0	18438,9	426,8	10789,4	397,8

Джерело: дані Державної служби статистики України

$$I_{П2012} = \frac{190,14}{202,21} = 0,940 \quad \text{або } 94,0\%, \quad I_{П2013} = \frac{222,79}{215,88} = 1,032 \quad \text{або } 103,2\%.$$

$$I_{Л2012} = \frac{205,45}{216,69} = 0,948 \quad \text{або } 94,8\%, \quad I_{Л2013} = \frac{201,76}{190,14} = 1,061 \quad \text{або } 106,1\%.$$

Отже, вартісний обсяг реалізованої продукції внаслідок зміни цін у 2012 році за індексом Пааше, де змінними вагами є обсяг і структура виробництва, зменшився на 6%, а в 2013 році збільшився на 3,2%. Індекс цін Ласпейреса показує, що у 2012 році рівень цін зменшився на 5,2%, а в 2013 році зріс на 6,1%, за умови що структура виробництва і споживання не змінилися. Проте недолік індексу Пааше аналогічний індексу Ласпейреса є той, що не враховуються зміни в структурі валового продукту, проте за основу аналізу береться товарна структура виробництва поточного періоду. [3]

Індекс Фішера – зменшує неточності в оцінці зростання загального рівня цін, притаманні індексам Ласпейреса та Пааше, усереднюючи їх значення:

$$I_{\Phi} = \sqrt{I_{Л} \cdot I_{П}} \quad (5)$$

$$I_{\Phi2012} = \sqrt{0,940 \times 0,948} = 0,944 \quad \text{або } 94,4\%,$$

$$I_{\Phi2013} = \sqrt{1,032 \times 1,061} = 1,046 \quad \text{або } 104,6\%.$$

Отже, такий низький рівень цін на сільськогосподарську продукцію не зацікавлює сільське населення виробляти її, адже отримана виручка від реалізації часто не покриває витрат, понесених на виробництво.

Створивши сприятливі умови для виробництва сільськогосподарської продукції населенням вдома та організувавши їх зайнятість, підвищиться рівень доходів і купівельна спроможність сільського населення та, відповідно, зацікавить залишитися жити в сільській місцевості. Постійно контролюючи цей вид діяльності, держава зможе поповнювати бюджет, шляхом накладання помірних податків на дохід від реалізації сільськогосподарської продукції. Таким чином будуть задоволені фінансові інтереси як країни, так і населення.

Список використаних джерел

1. Households and the World Economy / J. Smith, I. Wallerstein, H.D. Evers (eds). Beverly Hills: Sage Publ., 1984.
2. Держкомстат : [офіц. сайт] : укр. версія. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 14.11.2014). — Назва з екрана.
3. Макроекономіка [Текст] : навчальний посібник / М.П. Талавирия, О.В. Пащенко. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. – 549 с.
4. Статистичний щорічник України за 2012 рік [Електронний ресурс] / Держ. служба. статистики України; ред. О.Г. Осауленко. – К., 2013. – 552 с. – Доступно з мережі інтернет : <http://www.twirpx.com/file/1268648/>.
5. Формування макроекономічної рівноваги на ринку товарів та платних послуг [Текст] / М.П. Талавирия, І.В. Дворник, Г.М. Македон. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. – 276 с.

